

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

KİŞİSEL GELİŞİM VE EĞİTİM ALANI
SAĞLIK OKURYAZARLIĞI
KURS PROGRAMI

Ankara, 2019

İÇİNDEKİLER

PROGRAMIN ADI	1
PROGRAMIN DAYANAĞI	1
PROGRAMA GİRİŞ KOŞULLARI.....	1
EĞİTİMCİLERİN NİTELİĞİ.....	1
PROGRAMIN AMAÇLARI.....	2
PROGRAMIN UYGULANMASIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR	2
PROGRAM SÜRESİ VE İÇERİĞİ	4
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMEYLE İLGİLİ ESASLAR	8
PROGRAMIN UYGULANMASINDA KULLANILACAK ÖĞRETİM ARAÇ-GEREÇLERİ.....	8
BELGELENDİRME	9

PROGRAMIN ADI

Sağlık Okuryazarlığı Kurs Programı

PROGRAMIN DAYANAĞI

1. 24.06.1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu,
2. 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 1),
3. 11.04.2018 tarihli ve 30388 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği,
4. Talim ve Terbiye Kurulunun 20.04.2016 tarihli ve 19 sayılı Kararı ile kabul edilen, Yaygın Eğitim Kurumları Çerçeve Kurs Programı,
5. Talim ve Terbiye Kurulunun 19.01.2018 tarihli ve 34 sayılı Kararı ile kabul edilen Ortaöğretim Biyoloji Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı,
6. Talim ve Terbiye Kurulunun 17.07.2017 tarihli ve 104 sayılı Kararıyla kabul edilen "Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinin 53 Alanına Ait Haftalık Ders Çizelgeleri ile Çerçeve Öğretim Programları",
7. Talim ve Terbiye Kurulunun 19.01.2018 tarihli ve 43 sayılı Kararıyla kabul edilen Ortaöğretim Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı,
8. 19.01.2008 tarihli ve 26761 Resmî Gazete' de yayımlanan Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

PROGRAMA GİRİŞ KOŞULLARI

1. İlkokul mezunu olmak,
2. Kursa devam edebilecek fiziksel yeterliliğe sahip olmak.
3. 13 yaşını tamamlamış olmak.

EĞİTİMCİLERİN NİTELİĞİ

Kurs programının uygulanmasında;

1. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yayımlanan "Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esaslarına İlişkin Çizelgeye" göre, Sağlık/Sağlık Hizmetleri, Sağlık Bilgisi veya Biyoloji Alanı öğretmeni olarak atananlar;
2. Öğretmen bulunmaması durumunda bu alanlara öğretmen olarak atanabilecek nitelikte olanlar,
3. Sağlık/Sağlık Hizmetleri, Sağlık Bilgisi veya Biyoloji Alanlarına kaynak teşkil eden yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyesi, öğretim görevlileri,

4. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yayımlanan "Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esaslarına İlişkin Çizelge" ile Sağlık/Sağlık Hizmetleri, Sağlık Bilgisi veya Biyoloji Alanlarına kaynak teşkil eden yükseköğretim programları / fakülte mezunları
öğretmen/eğitimci olarak görev almalıdır.

PROGRAMIN AMAÇLARI

Sağlık Okuryazarlığı Kurs Programı'nı tamamlayan bireyin;

1. Sağlık geliştirme ve hastalık önleme ile ilgili kavramları anlaması/kavraması,
2. Temel egzersiz, beslenme, ilkyardım ve hijyen bilgilerini kavraması ve bunları uygulayabilmesi,
3. Akran, kültür, medya, teknoloji ve diğer faktörlerin sağlıkla ilgili davranışlara etkisini analiz etmesi,
4. Sağlığı geliştirmek için geçerli bilgilere, ürünlere ve hizmetlere erişim yeteneği kazanması,
5. Sağlıkla ilgili edindiği bilgileri eleştirel bir biçimde yorumlama yeteneği kazanması,
6. Sağlığı geliştirmek ve sağlık risklerini önlemek ya da azaltmak için kişilerarası iletişim becerilerini kullanma becerisi kazanması,
7. Sağlığı geliştirmek için karar verme becerilerini kullanabilmesi,
8. Sağlığı geliştirmek için hedef belirleme becerilerini kullanabilmesi,
9. Sağlığı geliştirici davranışları uygulama ve sağlık risklerini önleme veya azaltma becerisini kazanma,
10. Kişisel, aile ve toplum sağlığını savunabilmesi,
11. Bireylerin beslenmesinde ve yaşam alanlarında doğayla uyumlu süreç takip etme bilinci oluşturulması/geliştirilmesi,
12. Hayatın her anında tüm canlı yaşamını gözetme bilinci geliştirmesi amaçlanmaktadır.

PROGRAMIN UYGULANMASIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Okuma-yazma belirli bir harf sistemini çözmeye yarayan statik bir davranışı ifade ederken okuryazarlık, iletisi olan her şeyi anlamlandırmayı hedefleyen geliştirilebilir bir beceri olarak karşımıza çıkar. Bu manada basılı materyallerin üzerlerinde yer alan harf sistemlerinin çözülmesi okuma yazma davranışına işaret ederken; çözülen bu kodların anlamlandırılması süreci daha üst düzey bir beceri olduğu düşünülen okuryazarlığa işaret etmektedir.

Bu sebeple okuryazarlık, bir eğitim terimi olarak insanın içinde yaşadığı dünyayı ve bu dünya içerisinde kendini çeşitli yönleriyle anlamlandırıp doğru ve yeterli bilgi, duygu, düşünce ve donanımına sahip olmasını sağlayan önemli bir beceri olarak nitelenebilir.

Sağlık okuryazarlığı alanında çalışan araştırmacılara göre tarih boyunca yaşanan sosyal değişimler, tıp teknolojisindeki gelişmeler ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, bireylerin sağlık ve sağlıklı yaşam algısını önemli ölçüde değiştirmiştir.

Yirminci yüzyılda tıp alanında yaşanan önemli gelişmelerle yeni ve etkin tedavi yöntemleri ortaya çıkmış, tedavinin yanı sıra hastalıklardan korunma programları da önem kazanmıştır. Ayrıca, yirminci yüzyılda enfeksiyon hastalıklarının yerini kronik hastalıkların almasıyla birlikte, sağlıklı bir yaşamın devam ettirilmesinde sağlık hizmeti sunanlar ve sağlık merkezleri kadar, bireyler ve aileleri de önem kazanmıştır. Hastalıklar, hastalıklardan korunma yolları ve tedavi biçimlerinde yaşanmakta olan değişimin yanı sıra, sağlık hizmeti sağlayanlar ile hastalar arasındaki iletişimin doğası da değişmektedir. Sağlık hizmeti sağlayanlar ve hastalar arasındaki iletişim sürecinde hastanın hekimi ya da sağlık personelinin anlayabilmesi, yazılı metinleri ve sayıları okuyabilmesi, her iki taraf için de büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından sağlık okuryazarlığı; bireylerin, iyi sağlığı teşvik edecek ve sürdüreceği şekilde bilgiye erişme, bilgiyi anlama ve kullanma becerilerini ve motivasyonunlarını belirleyen bilişsel ve sosyal beceriler şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırmacılar sağlık okuryazarlığını bu tanımında da destekleyeceği bir biçimde üç düzeyde ele almıştır. Bunlar;

- I. Temel (fonksiyonel) sağlık okuryazarlığı
- II. İnteraktif sağlık okuryazarlığı,
- III. Kritik (eleştirel) sağlık okuryazarlığıdır.

Sağlık Okuryazarlığı Kurs Programı'nın hazırlanması sürecinde, söz konusu düzeyler göz önünde bulundurulmuştur.

Çerçeve öğretim programı ile bireylerin alan ve dal ile ilgili temel bilgi ve becerileri kazanması, yeniliğe ve değişime uyum sağlaması, çevresindeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi, hedeflerini belirleyip bunlara ulaşmak için girişimlerde bulunabilmesi ve mesleki yeterliklere sahip bireyler olarak yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

1. Kurs Programı, Millî Eğitim Bakanlığında görevli uzman, alan öğretmenleri ve alan uzmanlarıyla iş birliği içinde hazırlanmıştır.
2. Program, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı eğitim kurumlarında veya diğer kurumlarca açılan ve eğitim-öğretime uygun ortamlarda uygulanır.
3. Programın uygulanmasında anlatım, soru-cevap, yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemleri kullanılabilir.

4. Program süresince, bireylerin merak uyandırma, planlama, araştırma, keşfetme, çözümlenme, derinleştirme, paylaşma ve yaşantıya uygulama etkinliklerini gerçekleştirmeleri sağlanarak bireyin öğrenmeye etkin katılımı desteklenmelidir.
5. Programın uygulanmasında, rehberlik hizmeti sunan eğitimciler, bireylerin yeterliliklerinin değişmesi ve gelişmesine katkıda bulunacak bir rehber niteliğinde olmalıdır.
6. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde katılımcı düzeyine, eğitim ortamına ve çevre etkenlerine göre katılımcıları aktif kılan öğrenme-öğretme yöntem, teknik ve stratejileri kullanılmalıdır. Seçilen tekniklerin bireysel ve kültürel farklılıklara sahip bireylere hitap edebilecek yeterlilikte olmasına dikkat edilmelidir. Konuların bireylere anlatımında içeriğe ve öğrenmeye uygun öğretim yöntem ve stratejileri kullanılmalıdır.
7. Bu kursta teorik ve uygulamalı eğitimler birlikte uygulanır.
8. Bu kurs programının uygulanmasında gerekli olduğunda sivil toplum kuruluşlarının eğitim olanaklarından ve nitelikli insan kaynağından yararlanılabilir.
9. Her modülün sonunda, sözlü sınav, yazılı sınav ve uygulama yöntemlerinden bir veya birkaçı ile kazanımlar değerlendirilir.
10. İçerik, amaçlarla tutarlı, amaçlara ulaşmaya hizmet edecek, kursiyerler için anlamlı, öğrenme ilkelerine uygun ve sistematik bir biçimde ele alınmalıdır. Bu doğrultuda düzenlenecek konu başlıkları ve alt açılımları aşağıdaki sisteme uygun olarak verilmelidir. Amaçların etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için konuların dağılımı, içeriğin yoğunluğu ve gerektirdiği süre esas alınır.
11. Yaş gruplarına göre Oyun-Fidan, Dikimi-Çevre, Temizliği gibi etkinlikler uygulanabilir.
12. Sağlık Okuryazarlığı Kursu'na katılan bireylere aşağıdaki tabloda verilen değerlerin kazandırılması ve bu yolla bireylerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Değerler
Sorumluluk
Duyarlılık
Saygı
Empati
Ölçülülük
Farkındalık

PROGRAMIN KREDİSİ

Genel kurs programlarında kredilendirilme yapılmamaktadır.

PROGRAMIN KREDİSİ

Genel kurs programlarında kredilendirilme yapılmamaktadır.

PROGRAM SÜRESİ VE İÇERİĞİ

Kurs programının süresi; günde en fazla 8 ders saati uygulanır. Kurs süresi toplam 80 ders saatidir. Eğitim personeli, programın teorik ve uygulama sürelerini belirler.

KONULAR	SÜRE (Ders Saati)
Sağlık Okuryazarlığı	4
Temel (Fonksiyonel) Sağlık Okuryazarlığı	30
İnteraktif (İletişimsel) Sağlık Okuryazarlığı	18
Eleştirel Sağlık Okuryazarlığı	18
Tütün Ürünlerinin Zararları	4
Erken Tanı İçin Sağlık Tarama Testlerinin Önemi	6
TOPLAM	80

İÇERİK;

1. SAĞLIK OKURYAZARLIĞI

- 1.1. Sağlık Okuryazarlığı Kavramı
- 1.2. Sağlık Okuryazarlığının Önemi
- 1.3. Yetersiz Sağlık Okuryazarlığının Sonuçları
- 1.4. Türkiye’de Sağlık Okuryazarlığı
- 1.5. Sağlık Okuryazarlığı İhtiyacını Ortaya Çıkartan Koşullar
- 1.6. Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkili Kavramlar
 - 1.6.1. Sağlığın Geliştirilmesi
 - 1.6.2. Sağlık Eğitimi
 - 1.6.3. Sağlık İletişimi

2. TEMEL (FONKSİYONEL) SAĞLIK OKURYAZARLIĞI

- 2.1. İnsan Vücuduna Dair Temel Bilgiler
 - 2.1.1. İnsanın Hayatta Kalmasını Sağlayan Sistemler
 - 2.1.2. Sistemleri Oluşturan Organlar
 - 2.1.3. Organları Meydana Getiren Dokular
 - 2.1.4. Dokuların Oluşumunu Sağlayan Hücreler
- 2.2. Temel Egzersiz Bilgileri
 - 2.1.1. Temel Egzersizler

- 2.1.2. Egzersiz Psikolojisi
- 2.1.3. Egzersiz Anatomisi
- 2.3. Temel Beslenme Bilgileri
 - 2.3.1. Proteinler
 - 2.3.2. Kalori
 - 2.3.3. Karbonhidratlar
 - 2.3.4. Yağlar
 - 2.3.5. Kalp Sağlığı
 - 2.3.6. Obezite ve Kilo Kontrolü
 - 2.3.7. Mineral Maddeler
 - 2.3.8. Vitaminler
- 2.4. Temel İlk Yardım Bilgileri
 - 2.4.1. Genel İlk Yardım Bilgileri
 - 2.4.2. Hasta/Yaralı Olay Yeri Değerlendirme
 - 2.4.3. Temel Yaşam Desteği
 - 2.4.4. Kanamalarda İlk Yardım
 - 2.4.5. Yaralanmalarda İlk Yardım
 - 2.4.6. Yanık, Donma, Sıcak Çarpmasında İlk Yardım
 - 2.4.7. Kırık/Çıkık Burkulmalarda İlk Yardım
 - 2.4.8. Bilinç Bozukluklarında İlk Yardım
 - 2.4.9. Zehirlenmelerde İlk Yardım
 - 2.4.10. Isırmalarda/Boğulmalarda İlk Yardım
 - 2.4.11. Taşıma Teknikleri
- 2.5. Temel Hijyen Bilgileri
 - 2.5.1. Virüs, Bakteri, Parazit, Mantar Genel Özellikler, Korunma Yolları
 - 2.5.2. Sterilizasyon ve Dezenfektasyon
 - 2.5.3. El Hijyeni ve Diğer Kişisel Hijyenler
 - 2.5.4. Besin ve Mutfak Hijyeni
 - 2.5.5. Tuvalet Temizliği
 - 2.5.6. Meslek Kollarına Göre Hijyen Bilgisi
- 3. İNTERAKTİF (İLETİŞİMSEL) SAĞLIK OKURYAZARLIĞI
 - 3.1. Sağlık Sunucuları ile Doğru İletişim Kurabilme
 - 3.1.1. Kişilerarası İletişim Becerileri
 - 3.2. Sağlık Hizmet ve Aktivitelerine Katılım
 - 3.3. Sağlıkla İlgili Bilgi Kaynaklarına Erişim
 - 3.3.1. İnternette Enformasyon Arama
 - 3.4. Sağlık Mesajlarını Anlama ve Uygulayabilme

4. ELEŞTİREL SAĞLIK OKURYAZARLIĞI
 - 4.1. Birey ve Toplum Sağlığı İçin Var Olan Sağlık Riskleri ve Sağlık Sorunları
 - 4.1.1. Temiz Gıda ve Su Temini
 - 4.1.2. Çocuklar İçin Güvenli Oyun Alanı
 - 4.1.3. Atıklar, Hava ve Su Kirliliği
 - 4.1.4. Gürültü Kirliliği, Radyolojik Zararlar
 - 4.1.5. Mesleki Risk ve Sorunlar
 - 4.1.6. Konut Sağlığı
 - 4.1.7. Ormanların Önemi ve Faydaları
 - 4.1.8. Çevre Kirliliği ve Alınacak Önlemler
 - 4.1.9. Atıklar ve Geri Dönüşüm Yöntemleri
 - 4.1.10. Atık Üretme/ Çevre Atık Yönetimi
 - 4.1.11. Enerji Kirliliği
 - 4.1.12. Tüketim Kültürü
 - 4.1.13. İsrar
 - 4.1.14. Çevre Sorunu Olarak Ormansızlaştırma
 - 4.1.15. Çevre Sorunlarının Çözümüne Yönelik Hukuki ve Ahlaki Yaklaşımlar
 - 4.2. Sağlık Enformasyonunun Eleştirel Analizi
 - 4.3. Sağlığın Politik ve Ekonomik Boyutları
 - 4.4. Akran Grupları, Kültür, Medya ve Teknoloji Etkisi
5. TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN ZARARLARI
 - 5.1. Tütün Ürünlerinin Tanımı (Dumansız tütün, sigara, hafif/Light sigara, elektronik sigara, mentollü sigara, Nargile, puro, pipo vb.)
 - 5.2. Tütün Ürünlerinin Kullanıcıya Zararları,
 - 5.3. Çevresel Sigara Dumanının Çevredekilere Verdiği Zararlar (Gebelere, bebek, çocuk, eş, ortamda bulunan pasif içicilere zararlar)
6. ERKEN TANI İÇİN SAĞLIK TARAMA TESTLERİNİN ÖNEMİ
 - 6.1. Terimler Bilgisi (Erken tanı, tedavi, sağlık taraması, biyoritim, test vb.)
 - 6.2. Erken Tanı Yöntemleri
 - 6.2.1. Bireysel Uygulamalar
 - 6.2.2. Periyodik Muayene
 - 6.2.3. Tarama Muayenesi
 - 6.3. Kanser Tarama Programları
 - 6.3.1. Biyokimyasal test
 - 6.3.2. Genetik test
 - 6.3.3. Patolojik test
 - 6.3.4. Radyolojik test)

6.4. Tarama Testlerinin Özellikleri

6.4.1. Basitlik

6.4.2. Kabul Edilirlik

6.4.3. Doğruluk

6.4.4. Ucuzluk

6.4.5. Tutarlılık

6.4. 6. Duyarlılık

6.4.7. Seçicilik

6.5. Erken Tanının Önemi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMEYLE İLGİLİ ESASLAR

1. Değerlendirme, Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği esaslarına göre;
 - Kursiyerin kendi kendine yaptığı tüm öğrenim faaliyetler,
 - Kursiyerin performansına dayalı olarak gerçekleştirilecek sınavlar,
 - Kursiyere kurs sonunda uygulanan yazılı sınavlar, 100 puan üzerinden yapılır.
2. Değerlendirme; ders öğretmeni tarafından yazılı, sözlü, uygulamalı sınavlar veya varsa ödev ya da projelere göre yapılır. Birden fazla sınav şekli ile sınavı yapılan dersin puanı veya notu, bu sınavların aritmetik ortalaması ile belirlenir. Bu puan veya not, kursun başarı puanı ya da notu olarak değerlendirilir.
3. Kursiyerlerin sağlık durumları veya bedensel engelleri nedeniyle bazı derslerdeki sınavlar, durumlarına uygun sınav yöntemiyle yapılır.

PROGRAMIN UYGULANMASINDA KULLANILACAK ÖĞRETİM ARAÇ-GEREÇLERİ

Programın uygulama sürecinde;

1. Ders kitabı olarak Millî Eğitim Bakanlığının yayımlamış olduğu materyaller kullanılmalıdır.
2. Kaynak ders kitapları, bireysel öğrenme materyalleri, kaynak ders kitaplarının bulunmaması durumunda öğretmen/eğitimci tarafından hazırlanan ders notları kullanılmalıdır.
3. Yararlanılacak araç ve gereçler:
 - Yerli yabancı basılı eserler veya makaleler,
 - Bilgisayar,
 - Projeksiyon
 - İnternet,
 - Yazı Tahtası,
 - Kalem,
 - Silgi.

BELGELENDİRME

Kurs programını başarı ile bitirenlere kurs bitirme belgesi düzenlenir.

